

Arrow Books, 1994. 20. Roberts Paul. Understanding English. New York, Evanston, and London, 1958. 21. Steel Danielle. Wanderlust. New York, 1987. 22. Swan Michael. Practical English Usage. Oxford University Press, 1996. 23. Sweet Henry. A New English Grammar. Logical and Historical. Oxford at the Clarendon Press, 1955. 24. Thompson A. J., Martinet A.V. A Practical English Grammar. Oxford University Press, 1997. 25. Whitehall Harold. Structural Essentials of English. New York, Burlingame, 1956.

Н.О. Магійович

Національний університет “Львівська політехніка”

ДЕЯКІ ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТНО-АВТОРСЬКОЇ ОЦІНКИ В “ОДИССЕЇ” ГОМЕРА

© Магійович Н.О., 2002

Розглянуто використання лексичних засобів вираження суб'єктивної модальності у “Одіссей” Гомера. Виокремлюються тематичні та ключові слова, слова-фаворити та слова-символи. Розглядається їх роль у формуванні суб'єктивно-авторської оцінки описуваних подій.

The article deals with some lexical means used by Homer in his “Odyssey” that can be considered as bearing subjective modality. Thematic and key words, words-favourites and words-symbols are singled out and suggested to represent the subjective author’s evaluation of the events described.

Особливим видом мовленнєвої діяльності є художній текст. Лінгвістика тексту досліджує текстові категорії зовсім недавно (друга половина ХХ ст.). Лінгвісти, що займаються вивченням диференційних ознак тексту, одногосно називають серед них категорію модальності. На думку І. Гальперіна, модальність тексту “реалізується в характеристиці героїв, у своєрідному розподіленні предикативних і релятивних уривків висловлювання, в сентенціях, в умовиводах, в актуалізації окремих частин тексту в ряді інших засобів” [1, с. 139]. Дослідники лінгвістики тексту особливу увагу звертають на модальні відношення як на один з організаційних моментів тексту. В. Панфілов вказує, що модальними є два типи значень: об'єктивна (онтологічна) і суб'єктивна (персуазивна) модальність. Перша відображає характер об'єктивних зв'язків, що наявні у тій чи іншій ситуації, на яку спрямований пізнавальний акт, а друга виражає оцінку з боку мовця ступеня пізнання цих зв'язків [4, с. 39]. Переносячи це твердження на текст, А. Мороховський та інші стверджує, що об'єктивна модальність тексту відображає характер об'єктивних зв'язків ситуацій, що описуються в тексті з погляду їх реальності/ірреальності, можливості і необхідності, а суб'єктивна виражає в і д н о ш е н н я автора до описуваних подій і фактів в плані оцінки їх достовірності, бажаності [3, с. 214].

Суб'єктивна оцінка відрізка дійсності, що описується, є смисловим стрижнем художнього тексту. Тому текстова модальність пронизує всі рівні тексту. Найчіткіше суб'єктивна оцінка виражена на лексичному рівні. Семантична структура слова в художньому тексті не є еквівалентна семантичній структурі того ж слова в системі мови. У художньому тексті слово влітається у художню канву розповіді, обростає асоціативними контекстуальними зв'язками, набуває нових конотативних значень, реалізація яких зумовлена ідейно-тема-

тичним задумом письменника. Тому будь-яке слово в художньому тексті, незалежно від його морфологічного статусу (навіть артикль чи сполучник) може реалізувати суб'єктивно-авторську оцінку того, що говориться. І. Гальперін розрізняє два типи суб'єктивно-оцінкової модальності: фразову і текстову. Фразова модальність маркована лексично, граматично або фонетично. Текстова модальність не має експліцитних маркерів, вона формується з асоціативних зв'язків між словами. Серед лексичних засобів реалізації суб'єктивно-модальної оцінки в художній мові важливе місце займають тематичні і ключові слова, слова-фаворити і слова-символи [2, с. 60].

Тематичні слова – це лексика, яка використовується для створення тематичної канви розповіді. Вона є тематичним каркасом тексту, за яким визначається його основний зміст. Такі слова в одно- або багатократному вживанні в тексті реалізують закріплені у даному мовному колективі значення слів, фразеологічних зворотів, граматичних конструкцій. Тематичні слова експліцитно виражають оцінкову модальність.

Головною тематичною лінією у досліджуваному творі виступає опис пригод Одиссея, яких він зазнає при поверненні з Трої на Ітаку. Лексичні репрезентанти цієї тематичної лінії можна розділити на чотири групи:

1.Морські подорожі	h qalassa,-hς, o ponφ,-oς, feugw, h nhsoς,-ou, h nauς, neoς
2.Повернення додому	agw, afikneomai, ikanw, katerxkw, ercomai, o oikoς, -ou, h mhthr, -troς
3. Боги і божества	h numfh, -hς, h mousa, -hς, o qeoς, -ou
4.Предмети побуту, одяг, зброя	h amaxa, -hς, h kiquaric, -idoς, o khruх, -atoς, o egcoς, -ou

Виразніше суб'єктивно-оцінкова модальність виражена ключовими словами. **Ключові слова** – це високочастотна лексика, яка реалізує ідейний замисел художнього літературного твору. Неоднократно повторюване слово в макротексті твору накопичує додатковий контекстуальний смисл. Механізм їх набуття пов'язаний з виникненням асоціативних контекстуальних зв'язків за рахунок сумісності слова в кожному мовному мікроконтексті (найближчому лексичному оточенні слова в межах речення). Ключові слова або обслуговують окремі тематичні блоки тексту (локальні), або реалізують ідейний замисел всього твору (універсальні). Обов'язковою умовою набуття словом статусу ключового є, по-перше, реалізація ним суб'єктивно-модального значення, а, по-друге, неоднократне повторення в тексті. Прикладом локальних ключових слів у досліджуваному матеріалі можуть виступати такі слова, як *o xeinoς-ou*-чужинець та *o gamoς-ou* - шлюб. Перше слово наголошує на тому, що Одиссея всюди переслідує "статус" чужинця. Друге слово ілюструє прагнення Навсікаї вийти заміж. Саме це бажання приводить її до берега моря, на який викинуло Одиссея. А до універсальних ключових слів ми з повним правом можемо зарахувати такі: *h mhthr,-troς* - мати та *o mnhster,-oς* - жених. Часто вживаючи ці слова, автор постійно нагадує про вірність матері Телемаха своєму чоловікові та про безсоромну поведінку її наречених, на яких чекає справедливе покарання.

Для творчості Гомера характерне також вживання слів-фаворитів та слів-символів.

Слова-фаворити – це слова, які відрізняються високою частотністю в різних творах одного автора [2, с. 63]. Вони входять до арсеналу улюблених засобів письменника для

реалізації суб'єктивної модальності. До таких слів в “Одіссеї” Гомера можна зарахувати постійні епітети, такі як *dios* - божественний, *glaukwpiç* - совоока), *pepnumenos* - тямовитий, *calkocitwnoc* - золотохітонний, *qeooidhç* - боговидий, *nefelhgerethç* - хмарозбирач, *megalhtoroç* - величний, *poluarhthç* - багаточеснотний. Такі слова ми зустрічаємо як в “Одіссеї”, так і в “Іліаді”.

Слова-символи, на відміну від тематичних, ключових і слів-фаворитів, належать до низькочастотної лексики. Вжите два-три рази слово-символ, яке реалізує суб'єктивну модальність у найконцентрованішому вигляді, служить засобом репрезентації точки зору автора на головну подію у творі. Для ідентифікації такого слова, необхідно сприймати не тільки верхній шар – тематичну орієнтацію тексту, а й глибинний – ідейну спрямованість. Таким словом, вірніше, словосполученням, є на наш погляд *nostimon hmar* -день повернення. Саме день повернення Одиссея до рідного дому є кульмінаційним моментом твору. Цей день завжди на думці у Одиссея. Він наближається, незважаючи на перешкоди.

Отже тематичні, ключові, слова-фаворити та слова-символи є ідентифікатором точки зору автора на феномен, який досліджується у творі. Ця лексика є невід'ємним компонентом арсеналу засобів, що виражають суб'єктивну модальність художнього тексту.

1. Гальперин И.Р. *Текст как объект лингвистического анализа*. – М.: Наука, 1981. – 138 с. 2. Малявин Д.В., Королева Т.М., Горшкова К.А. *Способы выражения модальных отношений в английском и украинском языках*. – Одесса, 1986. – С. 8 – 71. 3. Мороховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И. и др. *Стилистика английского языка*. – К.: Вища школа, 1991. – 271 с. 4. Панфилов В.З. *Роль модальности в конституировании предложения и суждения // Вопросы языкознания*. – 1977. – 4. – С. 37 – 48.

М.М. Маляр

Національний університет “Львівська політехніка”

ОСОБЛИВОСТІ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР МОДИФІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ СЛОВСПОЛУЧЕНЬ ТИПУ N + N У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ)

© Маляр М.М., 2002

Розглянуті питання, пов'язані з вживанням безприйменникових словосполучень іменників у сучасній англійській мові. Показано структурну різноманітність та складність семантики таких структур, виділено основні суперечливі моменти, пов'язані з їх лінгвістичним аналізом.

The paper deals with the wide range of problems peculiar to the use of nominal groups with noun premodification in modern English.

The structural diversity and semantic complexity of contact noun combinations have been shown. The main stumbling blocks of linguistic treatment of such noun sequences have been distinguished.

Виділення та виокремлення певних рекурентних синтаксичних структур та дослідження їхньої дистрибуції в різних контекстах забезпечує обґрунтованість синтаксичного опису мови. Словосполучення, як один з основних об'єктів вивчення семантичного